

Onsa Luterusse Katelistusse

I Öppetus /

mis sees on

45

- 1) Wiis Pätkki.
- 2) Homiko=õhto= ning Sööm=Alia=Palwed.
- 3) Öppetus sest Melewallast pattud andeks anda.
- 4) Patto Tunnistusse Sannad.
- 5) Koddo= Öppetus.
- 6) Küssimiste ning Kostmiste Sannad.

2 Lühhikenne Selletus Küssimis-
te ja Kostmiste Sannade sees.

Trükkitud 1721. Aastal.

Matteusf. Kam. XXII. Pätükkis
37=39. salmi sadit.

Jesus ütles: Sinna pead armastama
Summala omma Issanda keigest ommast
süddamest/ keigest ommast hingest/ ja keigest
ommast melest. Se on se esimenne ja
suur kässo sanna.

Agga se teine on temma sarnane: Sin-
na pead omma liggimest armastama kui
issiennast.

Rom: Kam. III. Pät: 31. salm:

Kas meie siis kässo tühjaks teme usso
lääbi? Ei mitte/ waid meie kinnitame
kässo.

Meie Kristi = Oppetuisse wiis Pätükki.

Esimesne Pätük.

Jummala künneft Käsust.

Esimesne Käsk.

Sul ei pea mitte teisi Jummalaid olle-
ma minno kõrwal.

Mis se on?

Meie peame Jummalat ülle keige asjade kart-
ma, armastama ning temma päle lootma.

Teine Käsk.

Sinna ei pea Jummalala omma Issan-
da nimme ilma asjata suhho wotma; sest
Issand ei jätta tedda nuhtlemata/ke tem-
ma nimme kurjaste prugib.

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ja armasta-
ma, et meie temma nimme iures mitte ei nea, ei

winnu, ei lousti, ei waltetelle egga petta, waid et meie sedda keige hädda sees appi hüame, pallume, litame, ja tanname.

Kolmas Käsk.

Sinna pead pühha päwa pühhitsema.

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ning armastama, et meie jutlust ning temma sanna ei põlga, waid et meie sedda pühhaks piddame, hääl melet kuleme ning õppeme.

Neljas Käsk.

Sinna pead omma Jäsa ja Sinna auustama/ et sinno kässi hästi käib ning sinna kawa ellad ma pääl.

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ning armastama, et meie omma wannemid ja issandid ei põlga egga wihhasta, waid et meie neid auustame, tenime, nende sanna kuleme, ja neid armsaste ning kalliste piddame.

Wies Käsk.

Sinna ei pea mitte tapma.

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ning armastama, et meie omma liggimesse ihhole ühteki kah, o ehk kurja ei te, waid et meie tedda aitame ning temmale hääd teme keige ihho hädda sees.

Kues Käsk.

Sinna ei pea mitte abbiello ärrarikkuma.

Mis

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ning armastama, et meie kassinaste ning puhtaste ellame kõne de ning teggude sees, ja iggäuks omma abbi kasa armastame ja auustame.

Seitsmes Käsk.

Sinna ei pea mitte warrastama.

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ning armastama, et meie omma liggimesse rahha ehk warra ei wotta, eiga kowwala kaupa eiga pettise tōga ennese pole ei kisu, waid et meie temma wilja ning pātoitust aitame kaswatada ning hoida.

Kahheksas Käsk.

Sinna ei pea mitte üllekohto tunnistama omma liggimesse wasto.

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ning armastama, et meie omma liggimesse päle mitte kowwalaste et wassetelle, tedda mitte ei peita, teled ei pekka, egga kurjad kõnned temma päle ei tõsta, waid et meie temma eest kostame, keik hääd temmast kõnneleme ning keik asjad hääks kåname.

Ühheksas Käsk.

Sinna ei pea himmustama omma liggimesse kodda.

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ning armastama, et meie omma liggimesse pärrandust ehk kodda kowwalussega ei püa, eiga õigusse nimmel ennese pole ei kisu, waid et meie tedda aitame, et temma sedda ennesel woiks piddada.

Bünnes Käsk.

Sinna ei pea himmustama omma liggimesse naest / sullast / ümmerdaja / weiksid eiga muud / mis temma parralt on.

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ning armastama, et meie omma liggimesse naest, perret ehk weiksid ärra ei arwatelle egga wäggise ei wotta, waid et meie neid mainitseme, et nemmad paigale jäwad ning tewad, mis nende kohus on.

Mis ütleb Jummal Issand teigist neist, sinnasist Käsuisst?

Temma ütleb ninda: Minna se Issand sinno Jummal ollen üks wäggew wihhane Jummal nende pääl / ke mind wihkawad; ke wannamade patto nuhtleb laste kätte kolmanda ning neljanda põlwe sadik; agga neie / ke mind armastawad ning minno käsud pidawad / teen minna hääd tuhhanda põlwe sadik.

Mis se on?

Jummal ähwerdab nuhelda keik, ke need sinnasid käsud ülleastwad; sepärrast peame meie temma wihha kartma ning mitre nendesinnaste käsude wasto teggema; agga temma tootab armo ning keik hääd keigile, ke need käsud pidawad, sepärrast peame meie ka tedda armastama, temma päle lootma ning hä melega temma käske möda teggema.

Teine

Teine Pätük.

Pühha Risti Usust.

Esimenne Öppetus:

Lomisest.

Minna ussun Jummal se Jessa / keige-
wäggenama taewa ning ma Eoja sisse.

Mis se on?

Minna ussun, et Jummal mind ning keik
lomad on sonud, ihho ning hinge, silmad, kõr-
wad ning keik lullikmised, moistust ning keik me-
led on andnud ja weel hoiab; ning pälegi rided,
Eingad, söömise ning joomise, kodda ning maia-
naese ning lapse, põllo / weiksed ning keik wilja,
keik ihho ning ello tarwidust ja toitust rohkest
ning iggapääw ta annab, ja keige hädda ning
kurja eest hoiab ning kaitseb; ning se keik (teeb
temma) issalikust jummalikkust armust ja hei-
dussest ning ei mitte sepärrast, et minna sedda
wäärt ollen; se eest on minno kohhus tedda li-
tada, tännada, tenida ning temma sanna kuul-
da; se on tõeste tõssi.

Teine Öppetus:

Ärralunnastamisest.

Minna ussun Jesusse Kristusse Jum-
mala ajno Poia meie Jssanda sisse / ke
on sadud pühhas Waimust / ilmale to-
dud neitsist Mariast / kannatanud Pent-
siusse Pilatusse al / risti päle podud /

nud ning mahhamaetud / alla lainud põr-
go hauda / kolmandal päeval jälle ülles-
tousnud surnust / ülleslainud taewa / is-
tub Jummal omma feigewäggewama
Jessa parramal kaäl / saält temma tulles
kohhut moistma ellawade ning surnude
päle.

Mis se on?

Minna ussun, et Jesus Kristus tõsine Jum-
mal, fe ommast Jessast iggawest sündinud, ning
ka tõsine inimenne, fe neitsist Mariast ilma-
todud, minno Jessand on, fe mind arrakaddunud
ja hukkamoistetud inimest on päästnud ning
lunnastanud feigest pattust, surmast ning kur-
rati wäest, ei mitte kulla ning hõbedaga, waid
omma kalli pühha werrega ning omma ilmasüta
kannatamisfe ning surmaga, (sepärrast) et min-
na temma omma pidin ollema, ning temma
rigis temma al ellama ning tedda fenima igga-
weste õigusfe, waggadusfe ning õnnistusfe sees,
minda kui temma on üllestousnud surnust, ellab
ning wallitseb iggawest; se on tõeste tõssi.

Kolmas Oppetus:

Pühhitsemissest.

Minna ussun pühha Waimo sisse / üht
pühha risti koggodust / pühhade ossa-
famist / pattude andeks-andmist / lihha ül-
lestousmist ning iggawest ello. Amen.

Mis se on?

Minna ussun, et minna ommast melest ja
wäest

wäest mitte ei woi Jeesusse Kristusse omma Is-
sanda sisse uskuda egga temma jure saa, waid
pühha waim on mind Ewangeliiummi läbbi kuts-
nud, omma andedega walgustanud ning õige
usfu sees pühhitfenud ja hoidnud, ninda kui tem-
ma koggona pühha risti koggodusse ma pääl kut-
sub, koggub, walgustab, pühhitseb ning Jeesusse
Kristusse jures õige ning aino usfu sees hoiab; se-
samma risti koggodusse sees temma minnule ja
keigile usklikkuile iggapääw keik pattud rohkeste
andeks annab, ning wiimsel päwal mind ja keik
furnud üllesärratab ning minnule keige uskliku-
dega Kristusse sees iggawest ello annab; se on
toeste tõssi.

Kolmas Pätük.

Pühhasst Jēsa meie Palwest.

Jēsa meie/ ke sa olled taewas/ pühhitse-
Wrud sago sinno nimmi/ tulgo meile sinno
riik/ sinno tahtninne sündko kui taewas
ninda ka ma pääl/ meie iggapääwast leiba
anna meile tännapääw ja anna andeks
meile meie wõllad/ kui meie andeks anna-
me omma wõlgalistele/ ja ärra sata meid
mitte kiufatusse sisse/waid päästa meid ä-
rra kurjast; West sinno pärralt on se riik ning
se wäggi ning se au iggawest. Amen.

Issa meie / se sa olled taewas.

Wis se on ?

Zummal tahhab meid se lãbbi armolikkult kut-
fuda, et meie peame uskma, tedda meie õige Issa
ning meid temma õiged lapsed ollewad, et meie jul-
geste ning kindla lotusfega tedda peame palluma,
ninda kui armad lapsed omma armsa issa palu-
wad.

Esminenne Palwe.

Pühhitsetud sago sinno nimmi.

Wis se on ?

Zummala nimmi on kũl issienneses pũhha ;
agga meie pallume sesinnase palwe sees, et se ka
meie iures saaks pũhhitsetud.

Kuida sũnnib se ?

Kui Zummala sanna selgeste ning puhtaste õp-
petakse ning meie ka pũhhaste kui Zummala lap-
sed sedda mõda ellame, sedda aita meid armas
taewane Issa: agga le teist wiisi õppetab ning el-
lab, kui Zummala sanna õppetab, se ei pũhhitse
mitte meie sãas Zummala nimme ; se eest hoia
meid armas taewane Issa.

Teine Palwe.

Zulgo meie sinno riik.

Wis se on ?

Zummala riik tulleb kũl ilma meie palweta is-
siennesest; agga meie pallume sesinnase palwe sees,
et se ka meie jure tulleks.

Kuida sũnnib se ?

Kui se taewane Issa omma pũhha waimo mei-
le annab, et meie temma pũhha sanna temma ar-

mo läbbi ussume ja Jummal me le pärrast ellame
sin aialikkust ning saäl iggawest.

Kolmas Palwe.

Sinno tahtminne sündko kui taewas
ninda ka ma pääl.

Mis se on?

Jummal hä armolinne tahtminne sünnib kül
ilma meie palweta; agga meie pallume sesinnase
palwe sees, et se ka meie jures sünniks.

Kuida sünnib se?

Kui Jummal keik kurja nouo ning tahtmisse
rikkub ning kelab neid, se meid ei tahha lasta Jum-
mala nimme pühitseda egga temma riiki meie jure
tulla, kui on kurrati, ma ilma ning meie lihha taht-
minne; waid finnitab ning hoiab meid kindlaste
omma sanna ning ussu sees meie otsani; se on tem-
ma armolinne ning hä tahtminne.

Neljas Palwe.

Meie iggapawase leiba anna meile tän-
na pääl.

Mis se on?

Jummal annab iggapawase leiba kül ilma meie
palweta keigile kurja inimestele; agga meie pal-
lume sesinnase palwe sees, et temma meile anna
sedda moista ning tännoga wastowotta meie ig-
gapawase leiba.

Mis on iggapawane leib?

Keik, mis meie ihho toitusele ning üllespidda-
misele tarwis lähhäb: sominne, jominne, rided,
fingad, koddoo, maia, pöld, weiksed, rahha, warra,
wagga

wagga abbikasa, waggad lapsed, wagga perre,
waggad ning truid üllemad, hä wallitus, hä ilm,
rahho, terwis, aus ello, hääd söbrad, truid naabrid
ning muud nisuggused asjad.

Wies Palwe.

Ming anna meile andeks meie wöllad/
kui meie andeks anname omma wölgalis-
tele.

Mis se on?

Meie pallume sesinnase palwe sees, et se taewane
Jesfa mitte ei tahhaks wata meie pattude päle eg-
ga nende pärrast meile sedda keelda, mis meie pal-
lume; sest meie ep olle sedda mitte wäart, mis meie
pallume ning ep olle sedda ka mitte teninud, waid
et temma tahhaks meile sedda keik armust anda,
sest et meie iggawääw passio patto teme, ning selge
nuhtlust tenime; Siis tahhame meie ka südda-
mest andeks anda ning hääl meel hääd tehha
neile, te meie wasto eksiwad.

Zues Palwe.

Ming ärra sata meid mitte kiusatusse
sisse.

Mis se on?

Zummal ei kiusa käl keddakit, agga meie pal-
lume sesinnase palwe sees, et Zummal meid tah-
haks hoida ja üllespidada, et kurrat, ma ilm ning
meie lihha meid ei petta egga sata ebbausfu, kaks-
pidi-mötlemisse ning monne mu sure patto ning
habbe sisse, ning käl meid sega peaks kiusatama, et
meie kummatagi wiimselt ärrawoitame ning woi-
must same.

Seitsmes

Seitsmes Palwe.

Päästa meid ärra keigest kurrjast.

Mis se on?

Meie pallume sesinnase palwe sees kui ühhel hobil, et se taewane Issa meid tabhaks päästa keigestugusest ihho ning hinge, warrandusse ning auo kahjust, ning wimaks, kui meie surma tunni. Kenne tulleb, õnsa otsa meile anda, ning armoga sest sinna sest hädä orrust ennese jure taewa wotta. Amen.

Mis on Amen?

Se on, et minna pean kindlaste uskma, et se taewane Issa meie palwe heldeste on wastowotnud ning kuulnud; sest et temma issi on meid kasknud ninda palluda ning tootanud, et temma meid tabhab kuuida. Amen, Amen, se on: ja, ja, se peab tõeste ninda sundima.

Neljäs Pätük.

Pühhasst Kristmissest.

Mis on Kristminne?

Kristminne ep olle mitte paljas wessi ärranis üks nisuggune wessi, mis Jummalä kaskus on sätud ning Jummalä sannaga ühtepandud.

Mis on se Jummalä sanna?

Kui meie Issand Jesus Kristus ütleb: Matt. XXVIII, 19. Minge ning õppetage leit rahawast/ ning ristige neid Jummalä se Issa/ ning se Poia/ ning se pühha. Waimo nimmel.

Mis annab ehk satab se ristminne?

Temma satab pattude andeks andmist, päästab ärra surmast ning kurratist, ning annab

wesse önnistusse keigile, ke sedda ussuwad, mis Jummalala sanna ning tootusfed kulutawad.

Misjuggused on need Jummalala sannad ning tootusfed?

Kui meie Issand Jesus Kristus ütleb: Mark. XVI. 16. Ke ussub/ ning kedda ristitakse/ se peab önsaks sama/ agga ke ei ussu/ tedda peab hukka moistetama.

Kuida woib Wessi ni sured asjad tehha?

Wessi ei te sedda töeste mitte, waid Jummalala sanna, mis wega ning we jures on, ning usk, mis seddasamma Jummalala sanna we sees ussub; sest ilma Jummalala sannata on wessi paljas wessi, ning ei mitte ristminne; agga Jummalala sannaga on se üks ristminne, se on usk ello wessi täis armoning uesundmisse pesseminne pühha waimo läbbi, kui pühha Paulus ütleb Titusse ramato III. pärlükis: Jummal teeb meid önsaks uesundmisse pessemisest ning pühha Waimo uendamisse läbbi/ kedda temma on wäljawallanud meie põle rohkeste Jesusse Kristusse meie önnisseggia läbbi/ et meie temma armo läbbi peame ollema diged ning iggawesse ello pärriad önnisest järrele; se on töeste tössi.

Mis tähendab ni jaggune We. Ristminne?

Se tähendab, et wanna Adam (se on meie pattune südda) peab iggapäwase lahhetsemise ning pattustpöörmisest läbbi meie sees ärranappotud sama ning surrema keige patto ning kurja himmedega ning iggapäw jälle etteullema ning ülestouma se aus inimenne, ke öigusse ning pühhasusse sees Jummalala ees peab iggaweste el-

Kus je on kirjotud?

Pühha Paulus ütleb Romaliste ramato ku-
endas pätükkis: Meie olleme Kristussega mah-
hamaetud ristinnisse läbbi surma sisse / et nin-
da / kui Kristus on üllesärratud surnust Jäsa
suo läbbi / meie ta peame ues ellus kätima.

Wies Pätüf.

Pühha Altari Sakramentist.

Wies on se Altari Sakrament?

SE on meie Jäfanda Jäsusse Kristusse tössine
ihho ning werri, leiwa ning wina al meile
risti rahwale süa ning jua, Kristussest ennesest
sätud.

Kus se on kirjotud?

Ninda kirjotawad pühhad Ewangelistid:
Matteus, Markus, Lukas ning pühha Paulus:

Meie Jäfand Jäsus Kristus sel ösel / mil
tedda ärraanneti / wottis leiba / tännas /
murdis ning andis omma Jüngridele ning
ütles: wotke / ning söge / se on minno ihho /
mis teie eest antakse / sedda tehke minno
mällestusseks.

Selsammal kombel wottis temma ka
karrika pärrast öhtosomenaega / tännas
ning andis omma Jüngridele ning ütles:
wotke ning joge keik siit seest / sesinnane kar-
rikas on se uus sädus minno werre sees /
mis teie ja mitmede eest ärrawallatakse
pörtude andeks- andmisseseks; sedda tehke /

ni mittoford/ kui teie sest jote/ minno mäl-
lestusfeks.

Mis kaswo on meil sestjuggusest sömissest ning jomissest?

Sedda näitwad meile needsinnafed sannad:
mis teie eest ärraantakse ning ärrawallatakse
pattude andeks-andmissfeks; moista, et meile
Sakramenti sees parude andeks-andmist, ello
ning önnistust nende sawjade läbbi antakse; sest
kus pattude andeks-andminne on, saäl on ka ello
ning önnistus.

Kuibo woib ihholik söminne ning jominne nisuggused
sured asjad tehha?

Söminne ning jominne ei te sedda töeste mitte,
ärranis need sannad: mis teie eest ärraantakse
ning ärrawallatakse pattude andeks-andmis-
feks; need sannad on se ihholikko sömisse ning jo-
misse jures, kui se üllem assi Sakramenti sees,
ning ke need sammad sannad ussub, sel on, mis
nemmad tunnistawad, pattude andeks-and-
minne.

Kes wottab aufaste sefunafe Sakramenti wasto?

Paastma ning ihho polest ennast walmistama,
on üks kaunis waljaspiddine kombe, agga se on
öiete ning hästi walmistud, kellel usk on nendesin-
naste sannade pääl: mis teie eest ärraantakse
ning ärrawallatakse pattude andeks-andmis-
feks; agga ke need sinnafed sannad ei ussu, ehk
kaksippidi mötleb, se ep olle mitte wäärt egga hä-
sti walmistud; sest se sanna: teie eest / tahhab sel-
ged usklikkud suddamed.

Domiko

Homiko ning Öhto Palwe.

Örnistago mind Jummal Jesa / Poeg ning
pühha Waim / Amen.

Sinna tännan sind / minno armas
taewane Jesa / Jesusse Kristusse sin-
no arma Poia meie Jssanda läbbi / et sin-
na mind minnewal ösel (päwal) olled ar-
molikkult hoidnud ja kaitstud keige ihho
ning hinge kahjo eest. Minna pallun sind /
anna mulle armo / et minna woiksin om-
mad pattud süddamest tunda / kahhetseda
ning mahhajatta / ja anna mul andeks
keik minno pattud ning eksitused / misga
minna sind ollen wihhastanud ; kaitse
ning hoia mind selsinnasel päwal (ösel)
armolikkult keige patto / kurja ning kahjo
eest / et keik minno mõtte / sanna / teggo ning
ello woiks sinno mele pärrast olla. Sest
minna annan omma ihho ning hinge / kur-
ninga / üllemad / wannamad / suggulased /
keik risti rahwast ja keik / mis mul on /
sinno hõleks ; sinno pühha waim wallit-
sego mind / sinno pühha Ingel olgo min-
no jures / et se kurri waenlane lihretit me-
lewalda minno päle ei sa. Amen.

Palwed enne Söömaega.

Reigide silmad lootwad Jssand sinno päle / ja sinna annad neile nende roga ommal aial. Sinna teed lahti ommad helded ning rohked kääd ning täitad keit / mis ellab / hää melega.

Au olgo Jummalal Jssal / Poial ning pühhal Baimul. Amen.

Jssa meie / ke sa olled taewas / 2c.

Jssand Jummal / taewane Jssa / õn nista meid ja needsinna sed sinno anded / mis meie sinno rohkest armust wastowot taine Jessusse Kristusse meie Jssanda läbbi. Amen.

Kristus ütleb: Innimenne ei ella üks päines leiwast, waid igga ühbest sannast / mis Jummalala su läbbi läib. Amen.

Palwed pärrast Söömaega.

Zännage Jssandat / sest temma on helde / ning temma heldus kestab igga west / ke feige lih hale roga annab / neile weistele nende sömist / neile nore kaarmae / ke tedda appi hüüdwad. Temmal ep olle rõmo hobbose wääst egga melehääd lihhegi luist / sel Jssandal on melehääd neist /

neist/ ke tedda tartwad ning temma armo
päle lootwad.

Au olgo Jummalal Issal/ Poial ning
pühhal Waimul. Amen.

Issa meie/ ke sa olled taewas. 2c.

Mie tänname sind/ Issand Jummal
taewane Issa / Jesusse Kristusse
meie Issanda läbbi keige sinno ande ning
häteggemisse eest/ ke sinna ellad ning
wallitsed iggawest. Amen.

Jummal olgo kidetud ning tännatud sö-
misse ning jomisse ning temma kalli
sanna eest/ temma andko meile eddespidi
di meie iggapärawast leiba/ ja õnnistago
meid ka hinge polest Jesusse Kristusse
meie Issanda läbbi. Amen.

Issand/ sinno suur nimme olgo kidetud
iggawest. Amen.

Öppetus

Sest Melewallasst pattud an-
deks anda ning kinnitada.

Mis on pattude andeks, andmisse ning kinnitamisse
Melewald?

Pattude andeks, andmisse ning kinnitamisse
Melewald on se woimus, mis meie Issand Je-
sus Kristus ma pääl armo-öppetusse kulumis-
se sees on säädnud neile pattustele, ke pattust põör-

wad, pattud andeks anda; agga neile, ke pattust ei pöra, pattud rinnitada, ninda kui Kristusse sannad tunnistawad.

Kuida siis Issand Kristus ütleb?

Temma ütleb ninda Johannede ramatus. XX. 21 & 23. Ninda kui se Issand mind on lähähätanud/ ninda lähähätan minna ka teid/ wotke pühha Waimo: kellele teie pattud andeks annate/ neil on need andeks antud/ kellele teie pattud rinnitate/ neil on need rinnitud.

Mis kaskmo satub se Melewald?

Sedda tunnistawad meile need sannad: kellele teie pattud andeks annate/ neil on need andeks antud; moista, et pattud andeks antakse neile usklikkulle Jesusse Kristusse nimmel, ke sedda omma surma ning werre läbbi on suatnud, et usko rinnitakse ning südda julgust ning rahho tunneb. Sest kui pattud on andeks antud, siis südda ussu läbbi rahho tunneb.

Kuida woi Innimenne Pattud andeks anda?

Innimenne ei woi pattud andeks anda ispienesest ehk ommast loast, waid ammeti polest ning Issanda Jesusse Kristusse kaskmisse pääl, ninda kui need sannad tunnistawad: kellele teie pattud andeks annate/ neil on need andeks antud; wotke pühha Waimo. Sest otseko Innimesse Poial ma pääl melewald on pattud andeks anda, ninda on temma sedda melewalda Ewangeliu mi kolutamisse ammetil andnud, kui temma ütleb: kui se Issa mind on lähähätanud/ ninda lähähätan minna ka teid. Joh. XX. 21. ning Luk. X. 16. Ke teid kuleb/ se kuleb mind.

Kellele peab pattud andeks antama?

Neile, ke omma patto hädda töeste tundwad, kahhetsewad, ning ülestunnistawad allandikko ning usklikko süddamega. Jესusse Kristusse pär-rast armo ning rōmustamist ihhaldawad, ninda ütleb Jssand Jesus lutoōwise wasto. Matt. IX. 2. Olle rahhul/ minno poeg/ sinno pattud on sul andeks antud; ning patto kahhetsewa naese wasto: Luk. VII. 48. Sinno pattud on sul andeks antud / sinno usk on sind aitnud/ minne rahhoga.

Kellele peab pattud linnitadama?

Keigile innimestele, ke pattust ei pōra, ning ei ussu, ke meel patto sisse jäwad ellama ning kei hāād mainitsust pōlgwad, ninda kui meie Jssand Jesus Kristus õppetab, Matt. XVIII. 15. Kui sinno wend sinno wasto efsib/ süs minne/ ja nomi tedda sinno ning temma keskes ükspāines/ kui temma sind kuleb/ süs olled sinna omma wenda parrandanud. Agga kui temma sind ei kule/ süs wortaweel üks ehk ka's enne-sega/ et kei asfi kahhe ellik kolme tunnistaja süs seisab. Agga kui temma neid ei kule/ süs anna kōggodussele tādā. Agga kui temma kōggodust ei kule/ süs pea tedda pagganaks ning Tōlneriks.

Mis sugused pattud peab ülestunnistadama?

Jummala ees peab innimenne ennast keigepid-di pattuseks tunnistama, ka nende pattude polest, mis temma ei tādā eiga tunne, ninda kui meie Jssa meie palwes teme; agga õppetaja ees tullewad

need pattud ülestummistada, mis meie taame ja ommas süddames tunneme.

Mis saggused pattud need on?

Siin pead sinna omma ello läbbikatsuma Jummalale kumme kässo järrele, kas sa olled issa, emma, poeg, tüttar, issand, emmand, perremees perrenaene, sullane tüdruk; kas sa olled olnud sanakuulmata, kas sa kelligile olled kurja teinud sanna ehk töga, kas sa olled warrastanud, holeta ning wihhane olnud, ebba-usto piddanud, roppus elus ellanud ning waltetellenud ja kahjo teinud.

Patto Tunnistuse Sannad.

Armas õppetaja! minna pallun sind / et sa minno patto tunnistust kuled ning Jummalale polest pattude andeks - andmist kullutad :

Sinna waene pattune inimenne tunnistan Jummalale ning sinno ees, et ma polle üks päines patto sees sündinud ning ilmaile tulnud, waid et ma ka Jummalale kumme kässo wasto saggedaste eksinud, Jummalat ning omma liggimest wihhastanud, ning ollen sega Jummalale wihha ning iggawest nuhilust ennese päle saatnud. Uggaminna kahhetsen ommad pattud teigest süddamest, ning ussun Jeesusse Kristusse läbbi õnsaks saa. Sepärrast tullen minna armo aial, ja pallun sind Issanda Jeesusse sullast, et sa mulle pattude andeks - andmist kullutad ning minno nõdra usu kinnituseks mind Issanda Jeesusse Kristusse ihho ning werrega sotad ning jotad. Mina
tahhan

tahhan Jummalä armo ning pühha Waimo abbi läbbi omma pattuse ello parrandada, pattude eest ennast hoida ning ninda ellada, kui wagga risti-innimesse kohhus on.

Teist Wiis.

Armas Öppetaja! minna waene pattune tunnistan Jummalä ning sinno ees, et ma ollen patto sees sundinud, Jummalä ning omma liggimesse wasto monnesarnasel kōmbel eksinud ning ollen sega Jummalä wihha ning iggawest nuhtlust teninud; agga et ma ommast wāäst ühtekit ei ärranda, pallun minna Jummalat keigest süddamest, et temma mulle armo annaks, et minna woiksin ommad pattud töeste tunda, kahhetseda ning mahhajätta. Se armolinne Jummal andko mulle andeks keif minno pattud ning süttitago minno süddames sedda õiget usko, minno Isfanda Jesusse Kristusse jures abbi otsida. Minna pallun sind ka, et samo usso kinnitusseks minno Isfanda Jesusse Kristusse ihho ning werrega mind sōtad ning jōtad. Minna tahhan Jummalä armo ning pühha waimo abbi läbbi omma pattust ello parrandada, pattude eest ennast hoida ning ninda ellada, kui wagga risti-innimesse kōhhus on.

Roddo Öppetus /

Äht monningad pühha kirja tunnistusessed keigesugguste innimeste mainitusseks üllepantud, luida nemmad peawad omma ameti üllespiddama / ning mis nende kōhhus on tehha.

Piiskopide ja Öppetajade Kohhus.

1 Tim. III. 2 Tit. I.

Uks Piiskop peab ollema laitmata, ühhe nae-
se mees, wapper, kaine, kassin, woõrade was-
torwotja, ussin õppetama, ei mitte jodiõ, ei tapleia,
ei tiggeda kasso puudja, waid tassane, ei riidleja
egga ahne, ke omma maia eest hästi hoold kannab,
kel sannawotjad lapsed on, keige tassadussega;
(sest, ke omma maia ei märka wallitseda, kuida
temma Jummal koggodusse eest woib hoolt kan-
da?) ei mitte sesuggune, ke Kristusse usko hiija
wastowotnud.

Tit. I. 9. Ke kinni peab tõssisest sannast, mis
sunnib õppetada, et temma waggerw on mainit-
sema terwe õppetusse läbbi, ja wastorääkjad
nomima.

Buuljade Kohhus omma Öppetajade wasto.

Jssand on saadnud, et, ke armo-õppetust
kulutawad, armo-õppetussest peawad ellama.
1 Kor. IX. 14. Kedda õppetakse sannaga, se jag-
gago keik hääd sannel, ke tedda õppetab. Urge
ekõige mitte, Jummal ei anna ennast mitte
naerda.

Wannemid, ke hästi hoolt kandwad, peab
kähherõrra auo wäärt petama, issiarranis
neid, ke tõõd tewad sannas ja õppetusses. Sest
pühha kirri ütleb: sinna ei pea mitte härja suud
kinnisiddoma, ke pahma tallab, ja tõteggia on
omma palka wäärt. 1 Tim. V. 17. 18.

Meie pallume teid, wennad, et teie õpete
arratundina neid, ke teie saas tõõd teggewad ja

teie pärrast murred kandwad Isjanda sees, ja teid mainitsewad, ja et teie neid üpres wägga armastate nende tö pärrast. Piddage rahho nendega. 1 Tessal. V. 12, 13.

Kuulge omma õppetajad ning wotke nende fanna, sest nemmad walwawad teie hingede eest, ninda kui need, ke wastust peawad andma, et nemmad sedda römoga tewad, ja ei mitte ohla des. Sest se ep olle teile mitte hä. Ebr. XIII. 17.

Ilmalikko üllemade kohhus.

Igga hing heitko ennast üllemade alla, kellei melewald on temma ülle. Sest üllemad ei olle muido kui Jummalast; agga kus üllemad on, need on Jummalast sätud, ke nüüd üllemade wasto panneb, se panneb Jummalala saadmisse wasto; agga ke wasto pannewad, soatwad issi ennese päle hukkatust. Sest nemmad ei kanna moõka mitte ilma asjata. Nemmad on Jummalala sullased, kättemaksjad, nuhhelda sedda, ke kurja teeb. Rom. XIII. 1, 2, 3, 4.

Allamade kohhus üllemade wasto.

Andke Keisrile, mis Keisri kohhus, ja Jummalale, mis Jummalala kohhus on. Matt. XXII. 21. Igga üks hing heitko ennast üllemade alla ic.

Sepärrast peate teie ennast allahaitma, ei mitte ükspäines nuhtlusse, waid ka süddame tunnistusse pärrast. Sest sepärrast peate teie ka makso maksuma; sest nemmad on Jummalala sullased, ke murred kandwad. Siis tassuge nüüd iggaühhele omma wõlga. Makso, kellel

makso tulleb: kohto-rahha, kel kohto-rahha tulleb: kartust, kel kartust tulleb, auo, kel auo tulleb. Rom. XIII. 1. 5. 6. 7. Siis mainitsen minna nüüd keige esmalt tehha pallumissi, palwesid, eestpallumissi ja tännamissi keige innimesie eest, kunningade eest ja keigide eest, ke üllemad on, et meie rahholist ja tassast ello woi-me ellada keige Jummalala kartusse sees ja ausaste. Gest se on hä ja armas Jummalala meie õnisteggia ees. 1 Tim. II. 1. 2. 3.

Tulleta nende mele, et nemmad wõrstide ja üllemade wasto allandikkud on, ja wannamade sanna wotwad, ja keige hä tõle walmid peawad ollema. Tit. III. 1.

Heitke ennast keige innimeste säädmissa alla Issanda pärrast, olgo kuninga, kui üllema alla, ellik pälikkude, kui nende alla, ke temmast on läkkitud, kurjateggiadele nuhtlusseks ning häädtegiile kitusseks. 1 Petr. II. 13. 14.

Abbi-ello Rahwa kohhus.

Teie Mehhed, ellage omma naeste jures moistussega, ja andke naeste suggule kui nõdra astjale auo, ninda kui armo-ello kapärriale, et teie palwe piddamissi ärra ei feelta. 1 Petr. III. 7.

Mehhed, armastage ommad naesed, ning ärge olge wihhased nende wasto. Kolosf. III. 19.

Teie Naesed, kuulge omma meeste sanna kui Issanda sanna, ninda kui Sara Abrahami

mi sanna wottis, ja kutsus tedda Issandaks, kelle lasteks teie ollete sanud, kui teie hääd tete, ja ep olle arrad. 1 Petr. I. 3. 16. Erwes. VI. 4.

Wannemade kõhus.

Teie wannemad, ärge kühutage omma lapsi wihhale, waid kaswatage neid karristamisses, ja Issanda mainitsemisses. Erwes. VI. 4.

Laste kõhus.

Lapsed, kuulge wannemade sanna Issanda sees, sest se on õige. Auusta omma issa ja emma (se on esimenne käs, kennel tootus on) et sinno käsfi woiks hästi kaia, ja sul pitk igga olla ma pääl. Erwes. VI. 1. 2. 3.

Perre. Wannemade kõhus.

Issandad, tehke sedda sullastele, mis õige ning kõhus on, ja täädke, et ka teil ennestele issand taewas on, ja tenma jures ei peta lugu surussest. Erwes. VI. 9. Koloss. III. 22.

Sullaste / ümmerdajade / Päiwliste ja Teoliste kõhus.

Teie Sullased, kuulge nende sanna, ke teie Issandad on lihha polest, kartmisse ja werrisemissiega omma süddame waggadusses, mında kui Kristusse sanna, ei mitte ükspäines silmafirjuks tenides, waid kui Kristusse sullased, ke Jummal tahtmist süddamest tewad, ke hääl meel Issandat teniwad ja mitte innimesi, ja täädke,

täädke, mis hääd tegi saab teinud, sedda tah-
hab Jummal Issand tassuda, olgo sullane ehk
wabba. Ewes. VI. 5. 6. 7. 8.

Möre Rahwa Kohhus.

Teie nored olge wannemade wasto allandik-
kud, ja hoidke allandust kinni, sest Jummal
panneb kõrkide wasto, agga allandikke annab
temma armo. Siis allandage ennast nüüd
Jummala wäggera kã alla, et temma teid woib
üllendada ommal aial. 1 Petr. V. 5. 6.

Lesse-Maeste Kohhus.

Se on õige lesk, ke üksi on ja lotab Jumma-
la päle, ja jääb pallumisse ja palwede sisse õöd
ja päwa. Agga, ke lihha himmus ellab, se on
ellawalt surnud. 1 Tim. V. 5. 6.

Jgga ühhe Kisti-innimesse Kohhus.

Sinna pead omma liggimest armastama kui
isji ennast. Sellesinnase sanna sees on keik
kãsfud ühte pantud. Rõm. XIII. 9. Tehke pal-
lumissi keige innimeste eest. 1 Tim. II. 1. 2.

Kui igga üks teeb omma tööd/
Siis on keik asjad maias hääd.

Rüßimiste ja Kõõimiste Sannad.

1. Kas sa ussub, et sa pattune olled?

Ja minna ussun, ma ollen pattune.

2. Kust sinna sedda tãad?

Jummala kũmne kãssust, neid ei olle minna mitte piddanud.

3. Kas sinna kahhetsed ommad pattud?

Ja minna kahhetsen, ning se teeb mulle wãga ga haige, et minna Jummala wasto ollen efsinud.

4. Mis olled sinna omma pattudega teninud?

Jummala wihha, aialikko surma ning igga west hukkatust.

5. Kas sa ussub õnsaks sada?

Ja ma ussun sedda kindlaste.

6. Kelle pãle pead sinna lootma?

Minno armsa Issanda Jesusse Kristusse pãle.

7. Kes on Kristus?

Jummala Poeg, tõssine Jummal ning tõssine innimenne.

8. Ous enam, kui üks Jummal?

üks ainus Jummal on, agga kolm Personit; Issa, Poeg, ning pũhha Wain.

9. Mis

9. Mis on Kristus sinno eest teinud, et sa temma päle lotad?

Temma on minno eest surnud, ning on omma werre risti sambas minno eest ärrawallanud pattude andeks = andmissöks.

10. Dns Issa ka sinno eest surnud?

Ei olle; sest Issa on Jummal, ning pühha Waim ka; agga Poeg on tõssine Jummal ning tõssine innimenne, ke minno eest on surnud, ning omma werre minno eest ärrawallanud.

11. Kust sa sedda täad?

Pühhast armo õppetussfest ja neist sakramenti sannadest ning temma ihhust ning werrest, mis mulle sakramentis on pantiks antud.

12. Ütle mulle need Sannad;

Meie Issand Jesus Kristus sel õsel re.

13. Kas sinna siis ussub, et Sakramentis Kristusse tõssine ihho ning werri on?

Ja minna ussun sedda.

14. Mikspärrast ussub sa sedda?

Kristusse sanna pärrast; wotke ning söge, se on minno ihho; joge keik siit seest/ se on minno werri.

15. Mis peame meie teggema, kui meie temma ihho söme ning temma werre jome, ja ninda se panti wottame?

Meie peame temma surma ning werre ärrawallamist kolutama ning se päle mõtlema, kui

Da temma meid on õppetanud: Sedda tehke ni mittokord / kui teie sedda tete / minno mällestusfeks.

16. Mikspärrast peame meie temma surma mällestama ning sedda kulutama?

Et meie õppeme uskma, et ükski loom ei olle woinud meie pattud leppitada, kuid ükspäines Jeesus Kristus tõssine Jummal ning innimenne, ning et meie õppeme ehmatama pattude pärrast ning neid raskeks arwama, ja ükspäines Kristusfest ennast rõmustama, ning ninda sesamma usso läbbi õnsaks sama.

17. Mis sundis Kristus sinno pattude eest surema ning neid leppitama?

Temma suur arm omma Jēsa, minno ning feige pattuste wasto, ninda kui firjotud on. Joh. XIV. 31. Rom. V. 8. Galat. II. 20. Ewef. V. 25.

18. Mikspärrast tahhad sinna Jummalala lauale minna?

Et minna õppen uskma, et Kristus surest armust minno pattude pärrast on surnud, kui õõldud on, ning et minna temmast ka õppen Jummalalat ning omma liggimest armastama.

19. Mis peab risti innimest sundima sagedaste Altari Saframenti wotma?

Jummalala polest peab tedda sundima Kristusse kässt ning tootus, pärrast ka temma omma hädda, mis tedda waewab, sepärrast Jummal sedda käsib / kutsub ning tootab.

20. Mis veab innimenne teggema, kui temma nisuggust hádda ei tunne egga iggatse se Sakramenti járrele?

Sel ei olle parramat noud, kui et temma

(1) omma súddant lábbikatsub, welaks temmal pattust lihha ning werd olneb, ning ussub, mis pühha firri kolutab. Kalat. V. 17. Rom. VII. 18.

(2) Et temma táhhele panneb, welaks temma siin ilma sees olneb, ning mötleb, et temmal patto ning hádda ei pudu, ninda, kui pühha firri ütleb: Joh. XV. XVI. 1 Joh. II. 5.

(3) Siis leiab temma ka kurratit ennese ümber, se walle ning tapmisséga ööd ning páwa seest ning wäljastpidi tedda rahhule ei játta, ninda, kui pühha firri tunnistab. Joh. VIII. 1 Petr. V. 8.

Katekismusse Lüh- hike Selletus.

Jesusse
Nimmel ning Suuks! |

1. Küsiminne.

Mis peab meie surem murre ollema ni
kaua/ kui meie ellame?

Kostminne.

Et meie woiksimme Jummalat öiete tunda ning
tenida. Luf. I. 74. 75.

2. Kuida woime meie Jummalat öiete tun-
da ning tenida?

Dige usso läbbi, pühha ning jummalakartlik-
to ello sees.

3. Kust öppeme meie Jummalat ja tem-
ma pühha tahtmist tundma?

Jummala sannast ehk pühhast kirjast.

4. Kus meie leiame sedda lühhidelt/ mis
pühha kirja sees laiemalt öppetakse?

Katekismusse öppetusse pättükide sees.

5. Mitto pätükki on meie Katekismusse ramato sees?

Wiis. (1) Jummal kümme käske. (2) Pühha usso õppetus. (3) Issa meie palwe. (4) Pühha ristminne. (5) Pühha altari sakrament.

I. Pätük.

Jummal kümme käsust.

1. Büsümminne.

Kes on need kümme käske andnud?

Rostminne.

Se kolmainus Jummal.

2. Kelle läbbi on temma neid andnud?
Moses läbbi.

3. Kus paigas andis Jummal neid?
Kõrves Sinai mä pääl.

4. Kellele on Jummal need kümme käske andnud?

Keigile innimestele.

5. Mis päle kirjotas Jummal need kümme käske?

Kahhe kiwvi laua päle.

6. Mitto käske esimesse laua päle?
Kolm esimest.

7. Mitto käske teise laua päle?
Seitse wimist.

8. Mis õppetawad need kolm esimest
käsfo?

Et meie peame Jummalat armastama.

9. Mis õppetawad need seitse wimist
käsfo?

Et meie peame omma liggimest armastama.

10. Kuida peame meie Jummalat
armastama?

Keigest süddamest, keigest hingest, keigest me-
lest ning keigest wääst.

11. Kuida peame meie omma liggimest
armastama?

Kui isfi ennast.

12. Kes on meie liggimenne?

Keif innimesed.

I. Käsk.

1. Küssim: Mis kelab se suur Jummal
esimese käsfo sees?

Et meil ei pea mitte teisi woõraid Jummalaid
ollema temma kõrwal.

2. Mis on woõras Jummal?

Keif se on woõras Jummal, mis innimenne
ennam kartab ning armastab kui sedda suurt
Jummalat, ning mis päle ta ennam lotab, kui
ellawa Jummalala päle.

3. Mis käsib Jummal esimese kässo sees?

Et meie tedda ükspäines, ülle keik asjo peame kartma / armastama ja temma päle lootma.

4. Kas inimenne woib ennese wäest sedda tehha?

Ei woi mitte, sepärrast peame meie Jummalalt pühha Waimo abbi palluma.

II. Käsk.

1. Mis kelab Jummal teise kässo sees?

Et meie ei pea mitte Jummalala nimme kurjaste prugima ehk asjata süho wotma.

2. Mis on Jummalala nimmi?

Jummal issi, temma pühha sanna, sakramentid ning keik, kust tedda tunnukse.

3. Kuida wottab inimenne Jummalala nimme asjata süho?

Kui inimenne Jummalala nimme jures neab, wannub, lousib, waltetleb ning pettab.

4. On se siis wägga raske pat Jummalala nimme asjata süho wotma?

Ja on, sest Jummal ahwerdab tedda mitte nuhtlemata jätta, ke temma nimme kurjaste prugib.

5. Mis käsib Jummal siin teise kässo sees?

Et meie tedda keige ihho ning hinge hädda sees süddamest peame palluma, appi hüüdima, kiitma ning tännama.

III. Käsk.

1. Mis käsib Jummal kolmanda kässo sees?

Et meie peame pühha päwa pühhitsema.

2. Mis se on: Pühhitsema?

Se on, keik mu arkpäwa tö mahhajätma, jutlust ning Jummal sanna süddamest kuulma, tähhele pannema, ja Jummal armo läbbi omma ello se järrele parrandama.

3. Mis kelab Jummal kolmanda kässo sees?

Et meie ei pea mitte jutlust ning Jummal sanna põlgma.

4. Kes põlgab Jummal sanna?

Ke Jummal sannast ei holi ning ei tahha sedda kuulda egga õppeda.

IV. Käsk.

1. Mis käsib Jummal neljanda kässo sees?

Et meie peame omma Issa ning Emma auustama.

2. Kes on meie Issa ning Emma?

Meie lihhased wannemad ning keik sugused wannemad, ke Issa ning Emma assemel on.

3. Mis on se: wannemad auustama?

Se on, wannemad armsaste ning kalliste piddama, nende sanna kuulma, ja nende mele pärrast teggema.

4. Mis tootab Jummal neile / ke sanna-
fuleliffud on?

Jummal tootab, et nende käsfi peab hästi
käima, ning et nemmad kava peavad ellama ma
pääal.

5. Mis kelab Jummal neljanda kässo sees?

Et meie ei pea ommad wannamad põlgma
egga wihhastama.

6. Mis ähwerdab Jummal neile / ke wan-
nemad põlgwad ja wihhastawad?

Salomo tunniga ramato XXX. Pät: 17.
salm. ööltakse: Ke Jsa naerab ning ei tahha
Emma sanna kuulda / selle filmad peavad
kaarned wäljanõkkima ning kotta poiad neid
ära sõma.

V. Käsk.

1. Mis kelab Jummal wienda kässo sees?
Et meie ei pea mitte tapma.

2. Kedda ei pea meie mitte tapma.

Egga omma liggimest, eiga is siennast.

3. Mitmesuggune on se tapminne?

Nelijasuggune,

(1) Süddamega, kui ta tahhab hääl meel
kurja teha.

(2) Valle ehk näoga, kui temma liggimesse pä-
le wihha pärrast wäriti watab.

(3) Kelega, kui temma tedda sõimab, teotab
ning laitab.

(4) Käes

(4) Käega, kui ta tedda peksab ehk surnuks loob.

4. Mis keeltakse weel wienda kässo sees?

Et meie ei pea omma ennese egga omma ligigimesse hinge tapma.

5. Mis käsatakse wienda kässo sees?

Et meie peame omma liggimest aitma ning temmale hääd teggema keige ihho ning hinge hädäda sees.

6. Kuida peame meie liggimest aitma?

Häa melega ning süddamest.

VI. Käsk.

1. Mis kelab Jummal kuenda kässo sees?

Et meie ei pea mitte abbiello ärrarikkuma.

2. Mis siin illeüldes keeltakse?

(1) Keik roppud himmud. (2) keik roppud kōned ning laulud. (3) hora ning pordo ello. (4) abbiellorikminne. (5) laiskus. (6) liigjominne ning prassiminne. (7) ma ilma lust ning rōom.

3. Mis käsäib Jummal kuenda kässo sees?

Et meie puhtaste ning kassinaste peame ellama.

VII. Käsk.

1. Mis kelab Jummal seitsme kässo sees?

Et meie ei pea mitte warrastama.

2. Mis on se warrastaminne?

Se on liggimesse omma, rahha ehk warra wotma, kawwala kaupä ning pettise tõga enne se pole kiskma.

3. Mitmesuggune on se wargus?

Kahhesuggune: teine arwalik, teine salla wargus.

4. Mis käsib Jummal seitsme kässo sees?

Et meie peame aitma omma liggimesse warandust kaswatama ning hoidma.

VIII. Käsk.

1. Mis keeltakse kahhesama kässo sees?

Et meie ei pea mitte üllekohto tunnistama omma liggimesse päle.

2. Mis on üllekohto tunnistus?

Keik walle, mis liggimesse päle räkitalse, ehk kui kegi kurjaste sedda mõtleb, mis ei olle tõssi, kui kegi tedda pettab, keelt peksab, ning kurjad kõnned temma päle tõstab.

3. Mis käsib Jummal kahhesama kässo sees?

Et meie peame omma liggimesse eest kostma, keik hääd temmast kõnnelema, ning keik asjad häälts läänma.

IX. ning X. Käsük.

1. Mis keeltakse niüüd ühheksama kässo sees?

Keik kurjad himmud ja mötted, mis innimene armastab.

2. Mis käsib Jummal ühheksama kässo sees?

Et meie peame keige kurja himmude wasto pannema ning neid lämmatama.

3. Kuida woime meie kurja himmude wasto panna?

Kui meie paltwega Issanda Jesusse Kristusse jures nende wasto abbi otsime.

4. Mis kelab Jummal kümne kässo sees?

Sedda pärris himmo ehk pärris patto, mis ta innimesse mele wasto temma süddames toufeb.

5. Mis käsib Jummal kümne kässo sees?

Et meie koggones pühha ja ilma pattota peame ollema.

6. Kuida nimmetakse ühhe sannaga sedda/mis Jummal kümne kässo sees kelab?

Keik, mis Jummal kümne kässo sees kelab, nimmetakse pattuks.

7. Mis on pat?

Pat on keik se, mis Jummal kässo wasto on.

8. Mitmesuggune on pat?

Kahhesuggune (1) pärris pat, mis künne kāsso sees keeltakse. (2) teggo pat, mis ühheksama kāsso sees keeltakse.

9. Mis on pärris pat?

Se on se suur hinge hädä, mis meie ommast wannemist pärrime, et meie ommast wäest ei kolba hädä tehha; agga ussinad ning walmid olleme kurja tegegema.

10. Mis on teggo pat?

Keif, mis meie ning mötte, sanna ning kōne, tō ning teggudega Jummalä kāsude wasto tehakse.

Mis ütleb Jummal neistsinnasist kāsuisst?

Temma ütleb ninda: Minna se Issand sinno Jummal ollen üks wägger wihhane Jummal 2c.

1. Mis öppeme meie neist sannust?

Et Jummal tahhab kangeste nuhelda keif, ke tedda wihkawad ja pattud armastawad; ning tootab hädä tehha neile, ke tedda armastawad ning patto wasto pannerwad.

2. Kes wihkab Jummalat?

Se wihkab Jummalat, ke temma sannastei holi, ning armastab omma wanna pattust ello.

3. Kes armastab Jummalat?

Need, ke hää melega temma kāsud piddawad.

4. Kas meie woime ommast wäest Jum-
mala käsud piddada?

Ei woi mitte; neid ep olle ka mitte sepärrast
antud, et meie woiksime siin ilmas nende järre-
le ilma pattota olla.

5. Mis pärrast on siis need kümme käske
antud?

Sepärrast, et nemmad peawad ühhe peegli
sarnased ollema, et meie neist woiksime omma
uskmata süddant, ning selle kurjad kumbed öiete
tunda.

6. Ons siis Jummalaga käsud sega rahhul?

Ei olle mitte, waid nemmad juhhatawad
meid Jeesuse Kristusse jure.

Röm. 10/4. Kässo ots on Kristus õigusseks
Teigile, ke uskwad.

7. Ons siis need käsud ilma-asjata antud?

Ei olle mitte, waid õige ussu läbbi sünnib se,
mis käsk tahhab, mis meie ilma Kristuseta ei
woind tehha. Röm. VIII. 3. 4. salm:

II. Pätük.

Pühhas ristis Usust.

I. Mis tähendab se sanna Usk?

Kaks asja. (1) Usu õppetust. (2) sedda us-
ko, mis süddames on,

2. Mis

2. Mis teeb meid õnsaks?

Se õige usk, mis Jummal omma sanna läbi bi nende süddames süttitab, ke temma sanna kuulwad, ja pattust pöörwad.

3. Mis on se tõssine ning õige usk?

Se on Jumjala wäggi, me läbbi innimenne õiete õppeb omma patto hädda tundma, ning omma Isanda Jesusse jures abbi otsib, ning temmast ka ükspäines abbi otab ning saab.

4. On siis ka üks walle usk?

Ja on.

5. Mis on se walle usk?

Se walle usk on (1) walle õppetus. (2) se tühihi mõtte, kui need innimesed ommast pattust ei põra ja ommeti mõtlewad Jumjala päle lota ning õnsaks saa.

6. Kelle sisse peame meie uskma?

Jumjala sisse.

7. Ons eennam kui üks Jummal?

Ei olle mitte. üksainus Jummal on, ning kolm personit, Issa, Poeg ning pühha Waim. 5 Moses: ram: VI. 4. 1 Joh. V, 7.

8. Mis on Jummal?

Jummal on üks waim, selge arm, pühha ning õige, iggawenne, keigewäggewenne, tõssine, helde ning armolinne, ke keigis paikus on, ke keik asjad näab, ning keik tarkaste saab.

9. Missuggused õppetussed õppetab teine pätük?

Kolm. (1) Lomisest. (2) Ürralunnastamisest. (3) Pühhitsemisest.

I. Õppetus:

Lomisest.

1. Kes on feik asjad lomud?

Se suur Jummal, Issa, Poeg ning pühha Waim.

2. Mitme päwa sees on Jummal feik lomud?

Kue päwa sees.

3. Mitmesuggused on need lomad?

Kahhesuggused (1) näggemata (2) need näh-tawad lomad.

4. Kes on need illemad neist näggemata lomadest?

Need Inglid.

5. Mis on need Inglid?

Nemmad on waimud Jummalast lodud.

6. Mitmesuggused on need Inglid?

Kahhesuggused, teised hääd, teised kurjad Inglid.

7. Mis

7. Mis tewad need hääd Inglid?

Nemmad kiitwad Jummalat ning tewad temma tahtmist.

8. Ons Jummal ka need kurjad Inglid lonud?

Jummal on neid lonud, agga mitte kurjaks waid hääks ilmapattota.

9. Kust on nemmad kurjaks sanud?

Nemmad on Jummalast ärratagganenud.

10. Mis tewad need kurjad Inglid?

Nemmad pannerwad allatsi Jummalat wasto, ning puawad innimesi hukka sata.

II. Misuggused on need nähtawad lomad?

Keik, mis meie silmadega woime nähha; need suremad ning parremad nende sääst on need innimesed.

12. Ons Jummal ka innimest lonud?

Ja on lonud innimest ning keik muud lomad, ja hoiab ning toitab neid ka.

13. Kust on Jummal innimest lonud?

ühhest mulla tükkist.

14. Mis esimesse innimesse nimmi olli?

Adam.

15. Mis temma naese nimmi olli?

Ewa.

16. Kust Jummal Ewat loi?

Adami külge luust,

17. Kuis

17. Kuida on Jummal innimest lonud hinge polest?

Jummal on innimest ennese sarnaseks lonud, ninda et temma olli pühha, õige ning õnnis.

18. Ous innimenne Jummal sarnaseks jänud?

Ei olle jänud.

19. Mikspärrast mitte?

Sest et temma Jummal käsust ärratagganes, ning wottis kurrati sanna kuulda.

20. Kelle sarnaseks on temma siis sanud? Kurrati sarnaseks.

21. Ous siis esimesse innimesse läbbi keit innimesed kurrati sarnaseks sanud?

Ja on sanud, Jummal parrago!

22. Kas Jummal siis meid tahhab jätta kurrati sarnaseks?

Ei tahha mitte.

23. Kust õppeme sedda?

Teise pätükki teisest õppetusest sest ärralumnastamisest.

II. Öppetus:

Ärralunnastamisest.

1. Kes on meid innimesest lunnastanud?
Jesús Kristus Jummalaga Poeg, tõssine Jummal ning tõssine inimenne.
2. Kuida on temma tõssine Jummal?
Et temma Jummalast Isast on sündinud igawest. Mihl. V. 1.
3. Kuida on temma tõssine inimenne?
Et temma sel aial, mis Jummal eelli saadnud, neitsist Mariast on ilmae todud.
4. Kelle kääst pididi temma meid päästma ning lunnastama?
Keigest pattust, surmast ning kurrati wäest.
5. Misga on temma meid lunnastanud?
Ei mitte kulda ehk hõbedaga, waid omma talli puhta werrega ning omma ilmasüta kannatamisest ning surmaga.
6. Ons Jesús Kristus siis kannatanud?
Ja on kannatanud ihho ning hinge polest Pontiusse Pilatusse Juda rahwa Herra aial.
7. Mis surma temma surri?
Tedda podi risti.
8. Mis ta risti surma pididi surema?
Et temma meid pididi lunnastama kasso needamisest ning Jummalaga wihhast.

9. Kas jäi ta risti?

Ei jäänud mitte, waid tedda mäeti mahha.

10. Ons temma haua sisse jäänud?

Ei olle mitte, waid temma on üllestousnud kolmandal päwal.

11. Ons ta põrgo läinud?

Ja temma on põrgo läinud kulumata, et ta patto, kurrati ning surma päle olli wõimust saanud.

12. Kuhho temma läks pärast üllestousmist?

Temma läks taewa, saäl istub temma Jummalal omma keigewägewama Issa parramal käääl.

13. Mis on siis Jummalal parramal käääl?

Se on Jummalal üpris wägga suur au ning wäggi.

14. Mis se on/et Jesus istub ommal Issa parramal käääl?

Se on, et meie Issand Jesus sesamma jummalikke auo ja wäega wallitseb, kui se taewane Issa.

15. Kas Jesus tulleb jälle nähtawal kombel?

Ja tulleb kohut moista ellawade ning surinude päle.

16. Mis on niid meie kohus omma
Lunnastaja wasto?

Et meie peame temma ommad ollema, ning
temma rigis temma al ellama, ning tedda teni-
ma iggawesse õigusse, waggadusse ning õnnis-
tusse sees.

17. Kas woime meie ominast wäest sed-
da tehha?

Ei moi mitte, waid pühha Waimo wäe ning
abbi läbbi.

18. Kus õppeme meie sedda?

Teise päütkki kolmanda õppetusses sest püh-
hitsemisest.

III. Õppetus:

Pühhitsemisest.

1. Mis se on: pühhitserja?

Se on: pühhaks, puhtaks ja waggaks tegge-
ma.

2. Kes teeb innimesed pühhaks?

Se suue Jummal; isfiarranis õppetakse
pühhas kirjas se pühha waimo tö ollewad, et
temma pühhitseb.

3. Mis on se pühha Waim?

Se pühha Waim on se kolmas person Juma-
mala ollemisse sees, üks ainus tössine Jummal
Jesa ning Poiaga.

4. Mis

4. Mikspärrast kutsutakse tedda pühaks?

Sepärrast, et se pühha Waim need usklikud, ke Jummalä sanna wortwad kuulda, pühaks ning waggaks teeb.

5. Kas inimme ei woi mitte ommaast wäest Jesusse sisse uskuda egga waggaks saa?

Ei woi mitte, sest ükski inimenne ei woi ommaast melest ja wäest Jesusse Kristusse omma Issanda sisse uskuda egga temma jure saa.

6. Kuida sawad siis inimmesed Jesusse jure?

Kui se pühha Waim neid Ewangeliiummi läbbi kutsub, omma andedega walgustab, ning õige ussu sees pühhitseb ning hoiab.

7. Kuida kutsutakse neid hopis / kedda se pühha Waim kutsub / walgustab 2c.

Neid kutsutakse pühha risti koggodusseks, ehk pühhiks.

8. Mis on se pühha risti koggodus?

Se ei olle mitte se kirko hone, kuhho inimmesed kottotullewad, waid pühha risti koggodus on need, ke Jesusse Kristusse sisse uskwad, temma sanna kuulwad, ning omma ello se järrele parandawad.

9. Mis on pühhade ossa saminne?

Kui need waggad inimmesed pühha Waimo läbbi teine teisest ossa ning kaswo sawad.

10. Kellele antakse pattud andeks?

Meile, ke omma patto hädda süddamest tundwad, ning õige ussuga Jesusse jures abbi otsivad.

11. Kellele ei anta pattud andeks?

Meile, ke tahtwad omma rummalusse ning patto sisse jada.

12. Kas need/ kenne pattud andeks antud/ patto kiufatussest ka koggones lahti on?

Ei olle mitte.

13. Millal sawad nemmad sest lahti?

Kui nemmad surrewad.

14. Kas keik innimesed surrewad?

Ja surrewad.

15. Kas nemmad ka surmast peawad illestousma?

Ja keik pühhad ning kurjad peawad illestousma.

16. Kas nemmad keik peawad kohto ette tullesma?

Ja peawad. 2 Korint. V. 10.

17. Kuhho sawad need pühhad?

Iggawesse elluse.

18. Kuhho sawad need kurjad?

Iggawesse hukatusse sisse.

19. Mis peab sepärrast meie surem murre ollesma?

Et meie omma Jesusse armo-õppetust hääl me-

lel kuleme ja mastowottame. Joh. V. 24. isfiär-
ranis et meie ka hästi tähhele panneme, mis Je-
sus mainitseb Luf. XXI. 36: walwage ja pallu-
ge iggal aial!

20. Kust õppeime meie sedda õppetust
palwest?

Meie Katekismusse ramato kolmandas pä-
tükis.

III. Pätük.

Pühha Issa meie Palwest.

1. Me läbbi same meie Jummalala kääst
sedda õiget usko ning keiksuggused
muud anded?

Süddamelikko palwe läbbi

2. Kelle kohhus on palwed piddada?
Keigide innimeste kohhus.

3. Kes ei kolba palwele?

Se ei kolba palwee, ke melega omma rumma-
lusse ning patto sees jääb ellama.

4. Kes woib siis Jummalala mele pärrast
palluda?

Se pallub Jummalala mele pärrast, ke omma
patto hädda tunneb, ommast rummalussest ning
pattust pörab, ning Jesusse Kristusse jures abbi
otsib. Joh. IX. 31.

5. Mis peame meie palluma?

Keif, mis meie ning liggimesse ihho ning hinge hääks tarwis lähäb.

6. Kelle eest peame meie palluma?

Issiennese, teige innimeste, issiärranis ka meie waenlaste eest; teikennamist teige waggade Jummal laste eest.

7. Kuida peame meie palluma?

Minda, kui meie Issand Jesus Kristus meid on oppetanud Issa meie palwe sees.

Oppetus Issa meie Palwest.

Ütle ülles Issa meie palwe esimesesed
sannad:

Issa meie ehk meie Issa/ te sa olled taewas.

Mis se on?

Jummal tahhab meid se läbbi armolikult kutsuda zc.

1. Kes on se Issa/ kedda meie peame
palluma?

Se kolmainus Jummal, te meid on lonud ning ülle teif wallitseb.

2. Mikspärrast nimmetame meie kedda
Issaks / ja mitte sureks Kuningaks?

Sepärrast, et se armolinne Jummal se Issa nimmega meid tahhab armolikult kutsuda/ et meie peame uskma kedda meie õige Issa zc.

I. ütle

1. Little esfinenne Palwe:

Pühitsedud sago sinno nimmi.

2. Mis on Jummalala nimmi?

Jummal issi, temma pühha sanna ning sa-
kramentid.

3. Eks Jummalala nimmi olle pühha ilma
meie palweta?

Ja on pühha, agga meie pallume sesinnase
palwe ic.

4. Kuida pühhitsetakse Jummalala nimmi?

(1) Kui Jummalala sanna selgeste ning puhtas-
te õppetakse, ning (2) meie ka pühhaste kui Jum-
mala lapsed sedda möda ellame.

Teine Palwe.

Tulgo meile sinno riik.

1. Mitmesuggune on Jummalala riik?

Kolmesuggune. (1) Se wäe riik. (2) Se ar-
mo riik. (3) Se auo riik.

2. Mis on Jummalala wäe riik?

Sesinnane koggona ma-ilm, me sees Jum-
mal ülle keik lomad wallitseb.

3. Mis on se armo riik?

Se pühha risti koggodus, ning igga ühhe
Jummalala lapse südda, kus ta omma armo ning
sanna läbbi wallitseb.

4. Mis on se auo riik?

Se iggawenne ello.

5. Kuida tullev Jummal armu riik
meie süddamesse?

Kui se taewane Jäsa omma pühha Waimo re.

Kolmas Paltwe.

Sinno tahtminne sündko kui taewas nin-
da ka ma pääl.

1. Mis palume meie siin?

Et Jummal tahtminne peab sündima.

2. Mis tahhab Jummal?

Et meie omma patto hädda peame tundma,
Jesusse meie õnnisteggia sisse uskma, pühhaste
ellama, ja ninda iggawest õnsaks sama.

3. Ons Jummal tahtminne ikka hä?

Ja on hä, ka siis, kui ta nuhtleb, et kül meie
sedda ei moista.

4. Kuida peab Jummal tahtminne
sündima?

Ninda kui taewas need Inglid ning õnsad
innimesed sedda teggewad.

5. Kes julgeb Jummal tahtmissse was-
to panna?

Se kurrat / ma-ilm ning meie lihha taht-
minne.

6. Kes tahhab meile needfimmaste hinge
waenlaste wasto appi tulla?

Se armolinne taewane Jäsa tahhab issi nen-
de kurjad nouud ning tahtmissed rikkuda ning
keelda.

Neljas Palwe.

Meie iggapääwase leib anna meie täänapääw.

1. Mis pallume meie siin?

Keik sedda, mis meie waese ihho toitussüks tarwis lähhab.

2. Kelle eest pallume meie iggapääwast leiba?

Meie ning keigide eest, waggade ning furjade eest.

3. Kas siis waggad ning furjad omma iggapääwast leiba wastowotwad ühhel wiisil?

Ei mitte, waid waggad wotwad omma leiba tännoga wasto, agga furjad tännamata süddamega.

4. Mikspärrast pallume meie iggapääwast leiba?

Et meie ei pea mitte tullewa aasta eest muretsema, waid rahhul ollema sega, mis meie igga pääw tarwis lähhab.

Mis on iggapääwane leib?

Keik mis meie ihho toitussüks ning üllespidamisüks tarwis lähhab: söminne &c.

Wies Palwe.

Anna meie andeks meie wöllad / kui meie andeks anname omma wölgalistele,

1. Misfugused wõllad on need?

Keik pattud olgo tädawad ehk täadmata.

2. Kes annab pattud andeks?

Se taewane Issa.

3. Kellele antaksa pattud andeks?

Neile, se omma patto hädda tundwad ning omma õnnisteggia Jeesusse jures abbi otswad.

4. Kuida andwad waggad omma waenlastele pattud andeks?

Ninda et nemmad ei tahhagi se päle möttel-
da; waid tahtwad weel pälegi hääd omma kura
jateggüle tehha, kui tarwis on.

Kues Palwe.

Ärra sata meid mitte kiusatusse sisse.

1. Mitmesuggune on se kiusatus?

Kahhesuggune, teine hä, se on Jummalast;
teine kurri, se on kurratist.

2. Kuida Jummal siis kiusab?

Temma kiusab innimeste hääks (1) hätege-
missiega (2) käsudega, (3) waeste häddaliste
innimessega. (4) pattuste kurja innimestega, (5)
leigesugguse risti ning willetsussega.

3. Kes kiusab meid kurjaste?

Need kolm hinge waenlast, kurrat, ma-ilm
ning meie lihha.

4. Mis

4. Mis meie siis siin pallume Jum- mata kääst?

Et Jummal tahhaks meid hoida, kui meid
kurjaga kiusatakse, et meie kummatagi ärravoi-
tame ning woimust same.

Seitsmes Palwe.

Päästa meid ärra keigeste kurjast.

1. Mis meie pallume siin?

Et Jummal tahhaks meid ükskord keigeste kur-
jast foggones päästa.

2. Mitmesuggune on se kurri ehk kahjo?

Neljasuggune (1) hinge = (2) ihho = (3) warran-
dusse = (4) auo = kahjo.

3. Kuida päästab Jummal neid waggad?

Esmalt, kui temma nende risti wähhendab,
ja omma waimoga neid rõmustab. Teiselt, kui
temma õnsa otsa neile annab.

4. Mis sugused on Jsa meie palwe wiimsed sannad?

Sinno pärralt on se riik ning se wäggi-
ning se au iggawest / amen.

5. Mis õppetawad need sannad?

Need kinnitawad nende waggade usko, et
nemmad peawad kindlaste uskma, et Jummal
tahhab nende palwed kuulda.

6. Mis se on: amen.

Se on, et minna pean kindlaste uskma / et se
taewane Jsa meie palwe heldeste on wasto-
wotnud / 2c.

Oppetus neist Sakramentist.

1. Mis on üks Sakrament?

Sakrament on üks nähtaw assi, me läbbi Jummal omma näggemata armo ning anded pakkub ning annab.

2. Mitto Sakramentid on nüüd ue sädusse aial?

Kaks (1) ristmisse (2) altari ehk pühha õhtosõmenaia sakrament.

3. Mitto asjad tulleswad ühhe sakramenti jures tähhele panna?

Kolm (1) üks nähtaw assi (2) üks näggemata assi (3) Jummal kask ning tootus.

IV. Pätük.

Pühhasi Ristmisest.

1. On pühha ristminne üks Sakrament?

Jä on.

2. Mis on se nähtaw assi ristmises?

Wessi.

3. Mis on se näggemata assi?

Se on Jummal Jäsa, Poeg ning pühha Waim omma armo andedega.

4. On Jummal ka ristmisse säädnuud ning kasknuud?

Jä on säädnuud; sest ristminne ep olle paljas wessi, ärranis üks nisuggune wessi zc.

5. Mis

5. Mis on se Jummalala kässo fanna?

Kui meie Isand Jesus Kristus ütleb Matt. XXVIII. Minge ning õppetage / 2c.

6. Mis on se tootusse fanna?

Kui meie Isand Jesus Kristus ütleb: Mark. XVI. 16. ke ussub ning saab ristitud peab õn-
saks sama.

7. Mis annab ehk satab ristminne?

Se ristminne satab pattude andeks • and-
mist 2c.

8. Kas siis paljas wessi hääd ei te?

Wessi ei te sedda tõeste mitte, waid Jum-
mala fanna 2c.

9. Mis tähendab nisuggune we-rist-
minne?

Se tähendab, et wanna Adam (se on meie
kurri pattune südda ehk pärrispat) peab igga-
päwase kahhetsemisse 2c.

10. Mis on se uus innimenne?

Se on se uus südda ning meel, mis Jummal
neile annab, ke Jesusse Kristusse sisse südda-
mest uskwad.

11. Kuida peab se uus südda ettetullema?

Minda et temma usso walgus peab ennam ja
ennam paistma keigesugguste häteggude sees.
Matt. V, 16.

V. Pätük.

Pühha Altari Sakramentist.

1. Mis on se altari sakrament?

Se on meie Issanda Jesusse Kristusse tõsine ihho ning werri leiba ning wina alrc.

2. Mis on se nähtaw assi?

Leib ning wiin.

3. Mis on se näggenata assi?

Meie Issanda Jesusse Kristusse ihho ning werri.

4. Mis on Jesusse Käsk?

Kui temma ütleb: worke ning söge/ se on minno ihho; worke ning joge/ se on minno werri.

5. Kes on nüüd sedda saadnud?

Meie Issand Jesus Kristus.

6. Kennele on Kristus sedda saadnud?

Temma on sedda keigile risti-innimestele saadnud; agga õiged woõrad sesinnase laua jures on ükspäines tõsised risti-innimesed.

7. Kes on üks tõsine risti-innimenne?

Se on üks pühha innimenne, ke Jesusse Kristusse sisse ussub, kelle sees pühha waim on, ke pattude andeks andmist sanud, ning ka omma pattuste himmade wasto panned ja neid surretab.

8. Mikspärrast on se õhtosõmenaeg satud?

Meie Issand Jesus ütleb: Luk. XXII. 19. sedda tehke minno mällestusseks,

9. Mis

9. Mis peame meie mällestama?

(1) Meie Jeesusse suurt armo meie wasto, (2) Emma kibbeda kannatamist ning surma (3) Emma suurt wägge.

10. Mis kasso tulleb sestuggusest sömissest ning jomissest?

Sedda näitwad meile needsinna sed sannad: mis teie eest ärraantakse ning ärrawallaakse 2c.

11. Kennel on pattude andeks- and- minne?

Selles, ke omma patto hädda tunneb, Jeesusse sisse usub ning õige usso läbbi patto wasto panneb.

12. Misuggused kätwad kurjaste Jeesusse lauale?

Keik need, ke kassipiddi mötlewad ja ei ussu õiete mitte.

13. Misuggused kätwad ausaste ning hästi Jeesusse lauale?

Need, ke Jeesusse sanna süddamest uskwad, kassipiddi möttelede wasto pannewad, ja omma patte hädda sees omma Jeesusse kääst kowwaste abbi ootwad.

14. Mis on sepärrast õige risti-inni meete kohhus?

Et nemmad peawad ennese päle kohhut moistma.

15. Kuida peavad nemmad ennese päle kōhnut moistma?

Kui nemmad omma süddant hästi Jummalasanna järrele läbbikatsuvad, ja ei wabbanda mitte, mis nemmad kuulwad Jummalasanna sees keeltud ollewad, waid keif pattused himmud, mõtted ning muud eksitused peavad nemmad hää melega Jummalas ees üllestunnistama ning nende wasto Jesusse jures abbi otsima.

16. Mis on ühhe tõssise Jummalas lapse murre / ke hästi Jesusse lauale pütab kōia?

Temma wottab päwast päwani Jesusse armo läbbi parrandada, mis temma tunneb kurri ollewad pattude eest ennast hoida ning ninda elada, kui wagga risti-innimesse kōhhus on.

